

ло, вони переважно невеликого об'єму, деякі з них штучно збільшені. На Розточчі цінність для рукокрилих становлять 4 печери: Медова, Страдчанська, Грот, Лисяча Нора. Нами проводився моніторинг печер з осені 2007 по весну 2010 року.

Медова печера розташована на південно-східних околицях Львова, на краю лісопаркового масиву. Фауна рукокрилих печери складає 9 видів: *Barbastella barbastellus*, *Plecotus auritus*, *Plecotus austriacus*, *Myotis myotis*, *Myotis daubentoni*, *Myotis nattereri*, *Myotis bechsteinii*, *Myotis blythii*, *Eptesicus serotinus*. Протягом всіх обліків Медової печери з 2007 по 2010 роки нам вдалося зареєструвати 6 із 9 видів, які історично відмічалися в цій порожнині. Такі види рукокрилих, як нічниця довговуха (*Myotis bechsteinii*), нічниця гостровуха (*Myotis blythii*), вухань австрійський (*Plecotus austriacus*), ми не спостерігали під час обліків. Підвищення кількості особин видів *Myotis myotis*, *Eptesicus serotinus*, *Plecotus* sp. спостерігається навесні та восени, які літають неподалік печери і одноразово можуть у ній реєструватися. У сезонних міграціях Медова печера відіграє важливу роль тимчасової схованки. Рукокрилі в печері на зимівлю з'являються тільки після першого снігопаду.

Страдчанські печери (Страдчанська, Грот, Лисяча Нора) розташовані 25 кілометрів на північний захід від Львова, біля села Страдч Яворівського району Львівської області. Історично у Страдчанській печері було зареєстровано 10 видів рукокрилих (Баума, 1998): *Rhinolophus hipposideros*, *Myotis myotis*, *Myotis bechsteinii*, *Myotis nattereri*, *Myotis mystacinus*, *Myotis daubentoni*, *Eptesicus serotinus*, *Plecotus auritus*, *Plecotus austriacus*, *Barbastella barbastellus*. Печера є колишнім монастирем і стала місцем паломництва великої кількості людей, що безпосередньо впливає на хіроптерофауну печери, а також істотно порушує її мікрокліматичні показники. Під час проведення обліків в цій печері нами не було зареєстровано жодного виду кажана. Біля Страдчанської печери розташована печера Грот, в якій на зимівлях 2008/2009 і 2009/2010 реєструвалися 1-2 особини *Plecotus auritus*. Зважаючи на великий вхід у печеру, температурний режим відповідає холодолюбним видам кажанів. У печері Лисяча нора було відмічено такі види кажанів: *Myotis myotis*, *Barbastella barbastellus*, *Plecotus auritus*, *Myotis bechsteinii*. Незважаючи на невеликі розміри печери (довжина ходів становить приблизно 35 метрів), вона є важливим сховищем для рідкісних видів рукокрилих не лише Розточчя, а й для цілого регіону зокрема.

Встановлено, що печери Розточчя є постійними сховищами для кажанів тільки під час зимівлі. В літній період рукокрилі в печерах не спостерігались. Проте вони є важливими місцями під час їх міграцій, коли відіграють роль тимчасових сховищ. Для печер характерними є велика кількість недоступних для людини заглибин і щілин, що можуть бути хорошими укриттями для рукокрилих. Незважаючи на численні труднощі, обліки кажанів у підземних сховищах широко використовуються як метод моніторингу. Загалом умови, які спостерігаються у печерах Розточчя, дуже сприятливі для зимівлі кажанів, однак антропогенний чинник часто стає вирішальним для їх використання рукокрилими. Поки що єдиним діючим методом охорони цінних місць зимівлі від неконтрольованих турбувань людьми є їх забезпечення спеціальними ґратами. Найчастіше найкращим методом є замикання входів печер тільки на зимовий період (від початку листопада до кінця квітня) і розміщення при вході відповідної інформації на цю тему.

Лейченко А.

ПОШИРЕННЯ МОЛЮСКІВ РОДИНИ *PHYSIDAE* ПО ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Житомирський державний університет ім. І.Франка
вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна,
alla.leichenko@mail.ru

Особливості поширення пухирчикових досліджено у межах семи найважливіших річкових басейнів України – Західного Бугу, Дністра, Дунаю, Південного Бугу, Дніпра, Сіверського Дінця і річок Криму. Ця група тварин поширена в усіх ландшафтно-кліматичних зонах України.

У межах її одним із найширше розповсюджених видів пухирчикових є *Physa fontinalis* (Linné, 1758) – палеарктичний вид (загальний ареал його охоплює Європу і північну частину Азії). На сьогодні відмічений нами у басейнах усіх великих річок України, крім Південного Бугу. Звичайний вид для водойм Українського Полісся і Лісостепової зони. Натомість у водоймах Степової зони трапляється лише зрідка. Розповсюджений лише у рівнинних і передгірських місцевостях (до 500 м н.р.м.).

Близький до *Ph. fontinalis* вид – *Ph. adversa* (Costa, 1778) (палеарктичний вид). Його відмічено у басейнах Західного Бугу, Дністра, Дунаю, Дніпра і Сіверського Дінця. Ареал його поширення на території України охоплює Українське Полісся і Лісостепову ландшафтно-кліматичну зони. А от у Степовій зоні знайти його нам не вдалося. Поширена *Ph. adversa* виключно у водоймах рівнинних місцевостей. І хоча цей вид виявлено і у Прикарпатті (р. Мощанка, Мощани Львівської обл.), і на Буковині (р. Малий Сирет, Старий Вовчинець Чернівецької обл.), але теж, як і *Ph. fontinalis*, не вище 500 м н.р.м.

У 2002 р. американський малаколог Д. Тейлор під час участі в роботі I Міжнародної малакологічної конференції (15–18 травня 2002 р., м. Житомир) «Молюски. Основні результати, проблеми та перспективи досліджень» виявив в околицях Житомира північноамериканський описаний ним же (Taylor, 1954) вид *Ph. skinneri* (Taylor, Sitnikova, 2004). Це була перша знахідка цього моллюска на території України. Пізніше (2002–2006) М.О. Сон (Сон, 2007) відмітив *Ph. skinneri* у басейні Північного Причорномор'я (з Дністра, Дунаю, Дніпра). Ми зареєстрували його лише раз – на заході України (р. Серет, Тернопіль).

У водоймах нашої країни поширений північноамериканський вид – *Physella acuta* (Draparnaud, 1805). Його відмічено у всіх річкових басейнах України, розміщених на території Українського Полісся, Лісостепової і Степової зон. Відсутній у гірських та передгірських ділянках Карпат.

Недавнім вселенцем у прісні водойми України є *Phys. heterostropha* (Say, 1817). Вперше його відзначено М. О. Соном у 2001 р. в Одесі (у штучних озерах). Він поширений у басейнах пониззя Дунаю, Дністра, Дніпра і на Південному березі Криму. Цей вид нами вперше відмічений у басейнах Південного Бугу (Южноукраїнськ Миколаївської обл.) і Сіверського Дінця (Станично-Луганське Луганської обл.; Миколаївка Донецької обл.). Відсутній у гірських та передгірських ділянках Карпат. Його ареал у межах регіону досліджень охоплює Українське Полісся, Лісостепову і Степову зони.

Найрідкіснішим видом серед пухирникових України є *Costatella integra* (Haldeman, 1841). Це вид американського походження, близький до *Phys. acuta* і *Phys. heterostropha*. Відмічений нами у басейнах Дністра і Сіверського Дінця, хоча раніше його знаходили у басейнах Західного Бугу, Дунаю, Південного Бугу, де на сьогодні він відсутній. Загалом же ареал *C. integra* на території України охоплює Лісостепову і Степову зони.

Результати наших досліджень свідчать, що найбільш розповсюдженим видом на території України є *Ph. fontinalis*. Інших же представників родини *Physidae* можна об'єднати у дві групи: ті, які поширені у південній частині нашої держави (*Phys. acuta*, *Phys. heterostropha*, *Ph. skinneri*), і ті, які поширені у північній її частині (*Ph. adversa*).

Масловський О.¹, Тафійчук Р.², Леснік В.¹

**ПАРАЗИТОФАУНА РОТАНА (PERSCOTTUS GLENII DYBOWSKI)
У ВОДОЙМАХ ЗАХОДУ УКРАЇНИ**

¹Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Грушевського, 4, м. Львів, 79005, Україна

²Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького,
вул. Пекарська, 50, м. Львів, 79010 Україна
unsanya@yandex.ru

Із включенням головешки амурської до нових фауністичних угруповань ряд іхтіологів констатують факт зміни складу місцевої іхтіофауни, а також зміни у трофічних ланцюгах, і поведінці тварин, життя яких пов'язане із водоймами.